

ПОЛИТИЧЕСКАТА РЕЧ – МОДЕЛИ НА ПОВЕДЕНИЕ И КОМУНИКАЦИЯ

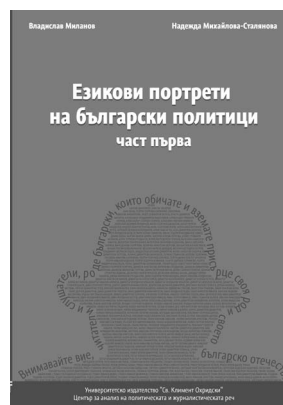
Владислав Миланов, Надежда Михайлова-Сталянова. (2012). *Езикови портрети на български политици*. Част първа. София: УИ „Свети Климент Охридски“. 230 с. ISBN 978-954-07-3323-4

Елена Хаджиева
Софийски университет „Св. Климент Охридски“

Книгата „Езикови портрети на български политици“, Университетско издателство „Свети Климент Охридски“, София, 2012 г., е резултат от дългогодишните наблюдения на Владислав Миланов и Надежда Сталянова, както и на работата им със студентите българисти в областта на политическата реч. Политическото говорене предизвиква все по-голям интерес у изследователите от различни научни дисциплини, като дава широко поле и иновативни перспективи за бъдещи проучвания.

За първи път се появява изследване, което не просто теоретизира проблемите на политическата лингвистика, но персонално проследява речевите прояви на изявени български политици. Наблюденията се базират на значителен брой техни интервюта в медиите – телевизионни и радиопредавания, печатни медии, записи на парламентарен контрол и други, както и на създадения преди това първи по рода си електронен корпус на българската политическа и журналистическа реч – www.political.webclark.org. С оглед развиващите се форми на дистанционно обучение, създаване и използване на различен тип електронни ресурси и архиви този факт е изключително важен и ценен.

Езиковият материал е събиран в продължение на 8 години от студенти на Софийския университет „Св. Климент Охридски“ от специалностите „Българска филология“, „Право“, „История“ и „Политология“. Приложена е оригинална и индивидуална методика, която позволява да се разкрие гъвкавостта на езиковите и поведенческите модели, без да се търси рамка, наподобяваща

клишето в политическата реч. Акцентът е поставен върху характерното за даден политик езиково поведение и модел на поведение, тъй като авторите се придържат към тезата за уникалността в езиковото поведение, което не изисква утвърждаването си като норма. Предмет на изследването са: 1) политическият дискурс, като концентрирано социално слово, чрез което нацията изразява своето самосъзнание и идентичност; 2) медийното отразяване, като дейност на електронните и печатните медии и форуми в многообразието на техните рубрики; 3) отношението между медийно отразяване на политическото слово и самото политическо слово с оглед на една образователна цел и употреба. Тук фокусът пада върху способността на медиите да визират същностното значение в политическата реч, да изразяват нейните явни и неочевидни значения, както и тяхната способност към езикова транслация, регулация и задаване на езикови хоризонти.

Структурата на изследването представя иновативна перспектива, като въвеждащата част обхваща текстове, разкриващи влиянието на разговорната практика и диалектите върху речта на парламентаристите. Именно тук се проявява лингвистичният талант на младите изследователи от Катедрата по български език да доловят динамиката на езиковите процеси и да представят широкия регистър на извъннормативни фактори, които оказват влияние върху речевото поведение на публично говорещите хора. При анализа е обърнато специално внимание и върху паралингвистичните средства, които представляват съществен елемент в устното общуване, даващ значителна информация при обобщенията и изводите в изследването.

В Уводната част Владислав Миланов е направил прецизна класификация на доловените отклонения от нормативния комплекс. Условно отклоненията са разделени от авторите в две основни групи – 1) диалектни и разговорни особености в речта на българските политици, където са засегнати езикови явления като редукция, ятов изговор, прамет и отмет на ударението, диалектни употреби на палатални и депалатални съгласни, некоректна употреба на *кого* с *кой*, употреба на диалектни местоименни форми; 2) маркери за разговорност, където са наблюдавани окончание *ме* за 1 л. мн.ч., сег.вр. при глаголите от I и II спрежение, *дето* вм. *който*, *която*, *които*, многократност при изразяване на аргументите, елиптични или непълни изречения (прекъсвани от повторения и паузи), разговорни фонетични особености, фразеологията и сравненията, неточна употреба на формите за определеност, прагматични компоненти на изказването и въвеждащи елементи, замяна на *-ох* за минало свършено време с *-ах*, силно колебание при употреба на мн. ч. при лица/нелица; силно колебание при съгласуването на формите за учтивост, членната морфема за женски род вместо коректното спрямо книжовния изговор – *та*.

На трето място са изведени *Други тенденции, свързани с политическия дискурс*, където са отразени образци на езикова агресия, представена чрез ди-

ректна словесна нападка, а също и прояви на фамилиарност, вулгарност, цинизм, несъобразени със ситуацията на общуването и събеседниците, неуважение към събеседника и политическите му послания, изразено чрез неизслушване, показни реакции като потропване по банките в залата, подвиквания и реплики, които не са регламентирани като част от публичното говорене. Трябва да се отбележи фактът, че Владислав Миланов много точно и целенасочено е посочил динамиката на разговорните процеси, които все по-агресивно влияят върху съвременните езикови конструкции. Смело и аргументирано са представени редица отклонения, които вече се нуждаят от ревизия и кодификаторите би следвало да ги вземат под внимание при изготвянето на основната концепция за правописните речници.

В тази част авторът е обърнал внимание върху клишетата в речта на политиките, граматически коректни изреченски конструкции, които обаче не носят почти никаква информация.

Текстът разглежда и редица други елементи, свързани с мачизма, с метафоричните елементи в политическата реч: политиката като театър, политиката като зрелище и футбол, политиката като музика. Като всяко съвременно лингвистично проучване и това изследване разглежда възможностите на компютърната лингвистика при анализа на политическата реч.

През 2008 година Вл. Миланов и Н. Сталянова съвместно със своите студенти от специалността „Българска филология“ регистрират *Център за анализ на политическата и журналистическата реч*, който, освен че има широко обществена подкрепа, създава и първия специализиран електронен корпус с данни от политическа и телевизионна журналистическа реч, които се ползват от широка аудитория и специалисти от различни научни направления. Статистиката показва, че корпусът се нарежда сред едни от най-посещаваните електронни корпуси – този на BulTreeBank, което е достатъчно свидетелство за значимостта му и гаранция за бъдещото му използване като електронен ресурс.

В изследването са включени и студентски текстове, което, на свой ред, демонстрира желанието на екипа за активно приобщаване на младите хора към научноизследователската дейност на техните преподаватели. В книгата могат да се открият текстове на М. Карчева – студентка по политология, на София Гечева – студентка по българска филология и учителка по български език в Американския колеж, на Мария Петкова – студентка от специалността „Право“, и др.

Похвална и ценна е идеята да се привличат студенти от различни факултети на Софийския университет, защото това само увеличава интереса им към спецификата на езиковата култура и ги кара да подхождат към проблематиката творчески и професионално.

Същинската част на книгата представляват езиковите портрети, които разглеждат речта на политици от различни политически партии – Ахмед Доган, Симеон Саксбургготски, Бойко Борисов, Сергей Станишев, Йорданка Фан-

дъкова, Румен Петков, Иван Костов, Янаки Стоилов и др. Всеки представен анализ се отличава с точност и професионална прецизност при отразяването на речевите съобщения на наблюдаваните политици. Посочени са и характеристиките на индивидуалното говорене в контекста на динамиката на съвременните езикови процеси и тенденции. Речта не се разглежда изолирано и сама за себе си, а като сложен феномен, в който се преплитат социолингвистични, исторически, политически и други характеристики.

Подходът за анализиране на политическата реч показва не само високата лингвистична подготвеност на авторите, но и умението им да се абстрахират от политическата среда и безпристрастно да представят образа на българския политик, реализиран чрез речта му.

Накрая е отделено място за различни материали от българската преса, които отразяват широко анализите и изводите от изследванията на колегите от Катедрата по български език. Според данни на БТА няма медия, която да не е презентирала проучването и да не е коментирала резултатите, всяка медия, разбира се, с оглед на политиката и идеологията, която следва.

Не са пропуснати ироничните коментари, че нито един от анкетираните политици не е успял да се справи със задачи от матурата по български език, положена дни преди изследването.

Лингвистите не проверяват самоцелно езиковата компетентност на избраните ни, но всички сме убедени, че в официална ситуация политиките би трябвало да следват нормите на книжовния ни език, чрез езика си да пренасят идеите си като част от разнообразието на културните светове.

Публичното отразяване на инициативата е признание към научната общност и показва, че академичното знание в най-старото и авторитетно висше училище в България не е изолирано, а е социално значимо и граждански признато.

Силно впечатление прави и последният текст в книгата „Един петък в Парламента“. От години студентите посещават пленарните заседания, а избираемата дисциплина „Парламентарната реч“ събира повече студенти, отколкото някои редовни курсове, четени във факултета.

Научната общност даде висока оценка на изследването. Определи го като високопрофесионално и актуално. С нетърпение се очаква втората част от поредицата.

THE POLITICAL SPEECH – PATTERNS OF BEHAVIOR AND COMMUNICATION

Prof. Elena Hadzhieva, PhD

✉ Sofia University „St. Kliment Ohridski“
15 Tsar Osvoboditel Blvd.
1504 Sofia, Bulgaria
Email: e_hadj@abv.bg